

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ МАЈЕ СТОЈКОВИЋ „Драмски јунак у књижевности српске модерне (1890–1918)“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none">1. Датум и орган који је именовано комисију 24. 06. 2015. Наставно научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:<ol style="list-style-type: none">1. Др Јован Делић, редовни професор, Српска књижевност (Српска књижевност XX века), 15. VII 2009, Филолошки факултет Универзитета у Београду.2. Др Горан Максимовић, редовни професор, Српска и комаративна књижевност (Српски предромантизам, Српски романтизам, Српски реализам), 2. VI 2008, Филозофски факултет Универзитета у Нишу.3. Др Зорица Несторовић, ванредни професор, Српска књижевност (Српска књижевност XVIII и XIX века), 1. XI 2011, Филолошки факултет Универзитета у Београду.4. Кликните да бисте почели унос текста.5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Маја (Драгољуб) Стојковић2. Датум рођења, општина, република: 16. V 1983, Прокупље, Република Србија3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: /4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: /
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Драмски јунак у књижевности српске модерне (1890–1918)“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација Маје Д. Стојковић под насловом „Драмски јунак у књижевности српске модерне (1890–1918)“ садржи укупно 439 страна текста; подељена је у дванаест поглавља (1. Увод, 2. Јунак историјске драме и трагички јунак, 3. Јунак народних комада са певањем и играњем, 4. Лирски јунак драме са оријенталним колоритом, 5. Драмски јунак из усмене традиције, 6. Јунак патриотске драме, 7. Парадоксни јунак у драми парадокса, 8. Јунак грађанске драме, 9. Нушићев драмски јунак, 10. Закључак, 11. Извори, 12. Литература), уз која садржи и резиме на српском и енглеском језику, кратку биографију аутора и прилог (Изјава о ауторству, Изјава о коришћењу и Изјава о истоветности штампане и електронске верзије). Сва напред наведена поглавља су даље подељена у потпоглавља, а дисертацијом је обухваћен период од 1890. до 1918. године, при чему су ове границе померане када је то доприносило детаљнијем увиду у концепт драмског јунака овог периода. Грађа на којој је изграђена докторска дисертација Маје Д. Стојковић обухватила је седамдесетак драмских текстова и представља врло исцрпан увид у драмску књижевност епохе српске модерне. Докторанткиња је, у намери да понуди прецизну и убедљиву слику епохе, односно позицију драмске

књижевности у њој, у фокус интересовања поставила драмског јунака, преко кога је посредно осветлила и друге аспекте дела условљене његовом егзистенцијом, ломовима, сукобима и хтењима. Сам јунак представља оличење сукоба и чувара граничности између два сукобљена света, а неретко и знамен подвојености.

Како је концепт јунака условљен правилима жанра, путем жанровске класификације осветљени су и различити типови јунака као носиоци и реализатори пишчевих идеја. Међутим, док се, са једне стране, у традиционалним врстама јунак прилагођава жанру, докле је, на другој страни, сам јунак, као човек преузет из стварности онога времена, управо захваљујући таквој стварности транспонованој у књижевноуметнички свет, условио настанак појединих нових драмских врста.

Због обиља жанровских одређења, где је поред чистих и лако одредивих форми, било и оних граничних, недовољно прецизно дефинисаних, и из нужне комплексности методолошких приступа у анализи драмског јунака, који се јављао у широком типолошком распону, од кандидаткиње се очекивало да направи неку врсту синтезе која би допринела формирању систематизоване и свеобухватне слике о драмској књижевности овога периода, и монографски, што досад није чињено на овај начин када је реч о овом раздобљу, осветли проблем не само драмског јунака, него да његовим посредством допринесе и формирању једног општег погледа на шири друштвено-политички контекст доба, али и да на плану драмског текста осветли оне аспекте који се везују за тематско-мотивски склоп, композицију, детерминисање хронотопа, итд.

Како је српска модерна била доба преокрета, отварања ка европским узорима, кандидаткиња је проницљиво опазила да се треба ослонити на важност онога што представљају унутрашњи приступи, који не маре увек за спољну хронологију. Дакле, докторанткиња се задржала на променама у структури самога уметничког текста, на иновацијама на плану језика, изменама стила и новим поступцима у обради предмета, али иако је основно полазиште било на унутрашњем и књижевноуметничком, то нипошто не значи да се кандидаткиња није осврнула и на, у извесном смислу, спољна разматрања и подробно их проучила. То спољно се пре свега односи на културно-историјски и друштвено-политички оквир, културолошко-социјалне елементе у рецепцији драма, на везу са њиховим позоришним животом, на преводе неких светских драма или других текстова који су утицали на наше писце и усмерили развој драмске мисли – у чему се, морамо рећи, и огледа посебна вредност и успелост овога истраживања.

Још једна је околност врло значајна: наиме, драмска књижевност српске модерне није до сада подробно испитивана, што је условило и истраживање до сада непознате или недовољно познате грађе; зато је пред кандидаткињом стајао сложен задатак да, с једне стране, покаже склоност ка теоријском и поетичком мишљењу, а, са друге, способност да успостави синтезу и понуди књижевно-историјску слику доба које је истраживала.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Овакав озбиљан научни изазов и подухват, из кога су се најпре наслутили, а потом и потврдили и стилска разноврсност и трагови ранијих стилских епоха, подразумевају да ће се после ове дисертације променити слика епохе, а пре свега место драмске књижевности у њој.

С обзиром да је предложена тема била истраживачки рад у изворном значењу те речи и да је тема подразумевала обавештеност у области теорије жанра, пре свега теорије драме, способност да се уоче различити стилски слојеви ранијих и новијих времена, да се издвоје најрепрезентативнији драмски текстови и књижевни јунаци, рад је омогућио кандидаткињи да покаже своју обавештеност и умешност и да нам пружи оригинално истраживање са великим бројем досад непознатих резултата, те ова докторска теза представља и значајну новину у нашој науци о књижевности, али и знатно богати слику српске модерне.

У том смислу, желимо да се осврнемо на поједина поглавља или потпоглавља докторске дисертације Маје Д. Стојковић која би се због своје иновативности и научности могла самостално штампати у научним часописима. Међу њима, треба поменути поглавље „Парадоксни јунак у драми парадокса“ о заборављеној драми Светозара Ћоровића *Наше позориште*, затим потпоглавља: „Трагични Дионис у *Коштани* Борисава Станковића“, „Јунак и круна у историјској драми Милутина Бојића“, „Краљева јесен Милутина Бојића или тријумф жртве“, „Моћ и њена негација оличене у јунацима *Урошеве женидбе* Милутина Бојића“, „Укидање родних разлика, формирање општих идентитета означених именицом човек и коначно апсолутно поништење у Цветићевом *Тодору од Сталаћа*“, „Однос слободе и смрти, индивидуалног и колективног и њихово међусобно изједначавање у драми *Карађорђе* Милоша Цветића“, „Проблем присутности и одсуства у драми *Он* Светозара Ћоровића“, „Јунак као затвореник и својеврсна *религија слободе* у Ћоровићевим *Птицама у кафезу*“, „Ерос и смрт у *Ајши*“, „Неограниченост игре и игра која ограничава у Ћоровићевом *Зулумћару*“, „Чаробни свет вила и епских јунака у *Женидба Милошева* Драгутина Илића“, „Мотиви кривице и казне и њихово дејство на психолошко портретисање јунака у *Хасанагиници* Алексе Шантића“, „Сустрет јунакиње са демоном у себи и Богом изнад себе – *Анђелија* Алексе Шантића“, као и бројни делови унутар поглавља о јунаку грађанске драме, у првом реду, „Облици егзистенцијалног нихилизма у јунацима грађанске драме“, итд.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену:

1. Део поглавља „Лирски јунак драме са оријенталним колоритом“ – „*Ташана* Борисава Станковића или неостварени идентитет“ – представља рад изложен на научном скупу Наука и свремени универзитет, који неколико година заредом организује Филозофски факултет Универзитета у Нишу, и објављен под насловом „Принуда и морализам или питање обликовања колективног идентитета“ у зборнику радова са научног скупа.
2. О драми *Маска* Милоша Црњанског, која је у дисертацији анализирана у оквиру поглавља „Јунак грађанске драме“, објављен је рад у *Књижевној историји* под насловом „Два лица љубави и смрти – *Маска* Милоша Црњанског“.

Посебно наглашавамо да библиографија докторанда Маје Д. Стојковић обухвата још радова објављених током трајања докторских студија, иако ти радови, изузев поменута два, нису непосредно у таквом облику ушли у састав докторске дисертације. У наставку прилажемо списак:

1. „’Лепота многа није од Бога‘ или: драма *Урок* Милете Јакшића“, (Милета Јакшић, *Урок – фантастична драма*, прир. Зорица Хаџић и Срђан Радаковић, Алтера, Београд 2010). – *Philologia Mediana*. Годишњак за српску и компаративну књижевност Филозофског факултета у Нишу, год. III, број 3, Ниш 2010, стр. 115–122.
2. „Унутрашњост бића и сећање као хронотоп среће“, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, ур. Јован Делић, књ. LIX, св. 3, Нови Сад 2012, стр. 639–650.
3. „Од правописних до значењских и структурних прерада (*Народни посланик* Бранислава Нушића 1924. и 1932 – Текстолошки приступ)“, *Philologia Mediana*, Годишњак за српску и компаративну књижевност Филозофског факултета у Нишу, г. IV, бр. 4, Ниш 2012, стр. 87–97.
4. „Принуда и морализам или питање обликовања колективног идентитета“, зборник радова *Филологија и универзитет*, том I, Филозофски факултет у Нишу, Ниш 2012, стр. 460–473.
5. „Два лица љубави и смрти – *Маска* Милоша Црњанског“, *Књижевна историја*, г. XLVI, бр. 154, Београд 2014, стр. 883–897.
6. „Кривац без кривице, жртва без награде, Венеција без Венеције кнегиње Јелисавете“, *Филолог*, Бања Лука 2015, у штампи.
7. *Филозофија трпљења и филозофија младенаштва* (Бојан Чолак, *Роман патријархалне културе – „Газда Младен“ Борисава Станковића*, Институт за књижевност и уметност, Београд 2009). – *Philologia Mediana*. Годишњак за српску и компаративну књижевност Филозофског факултета у Нишу, г. II, бр. 2, Ниш 2010, стр. 370–374.
8. *Дихотомија светова* (Новица Петковић, *Софкин силазак – „Нечиста крв“ Борисава Станковића*, Задужбина Николај Тимченко / Алтера, Лесковац / Београд 2009). – *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. LVIII, свеска 2, Нови Сад 2010, стр. 436–440.
9. *Књижевно-културна еволуција Београда* (Јован Пејчић, *Ти, међутим: књижевни Београд*, Алтера, Београд 2009). – *Књижевне новине*. Лист за књижевност и друштвена питања, г. LXII, бр. 1184, Београд 2010, стр. 15.
10. *Андерграунд позориште* (Радован Поповић, *Последњи српски бољшевик*, Службени гласник, Београд 2009). – *Наше стварање*. Часопис за књижевност, уметност и културу, г. LVII, бр. 1–2, Лесковац 2010, стр. 192–197.
11. *Демаскирање књижевне стварности посредством интервјуа* (Бранимир Ћосић, *Десет писаца – десет разговора*, Admiral books, Београд 2010). – *Летопис Матице српске*, г. 186, књ. 486, св. 3, Нови Сад 2010, стр. 447–454.
12. *О речима реч – о разговорима текст* (Јован Пејчић, *Истина и облик живе речи – Књижевни разговори Бранимира Ћосића*, Admiral books, Београд 2010). – *Стил*. Међународни часопис, број 9, Београд 2010, стр. 493–497.
13. *Појам посебног / Појам јединственог*. – *Наше стварање*. Часопис за књижевност, уметност и културу, г. LVII, бр.3–4, Лесковац 2010, стр. 266–267.

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. „Принуда и морализам или питање обликовања колективног идентитета“, зборник радова *Филологија и универзитет*, том I,

Филозофски факултет у Нишу, Ниш 2012, стр. 460–473.

2. „Два лица љубави и смрти – *Маска* Милоша Црњанског“, *Књижевна историја*, г. XLVI, бр. 154, Београд 2014, стр. 883–897.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

С правом можемо рећи да је аутор, на начин о коме се могу донети само афирмативни судови, јасно контекстуализовао феномен драмског јунака у анализираним делима, али и у целини једног – за књижевну историју – по много чему преломног доба. Од значаја су прецизно изведена разматрања о структуралним стремљењима као генези оних облика који ће се у својој пуноћи развити у првој половини двадесетог века, као и прегледу драмских ликова са изразитим типским карактеристикама. У оквирима тематских аспеката проблема истраживања с правом је инсистирано на теми „граничне позиције“ јунака, распетих између сукобљених светова. Дакле, реч је о раду који не губи из вида како целину појединог драмског дела и његових бројних значења, тако и однос менталних структура епохе и драмског стварања – везу писца са светом као и позицију непосредне рецепције: позицију гледаоца/читаоца са које посматра и доживљава појаву драмског јунака. То је докторанткињу нужно водило, на једној страни, ка томе да већ познате, раније прикупљене и објављене податке прибере заједно на једном месту и пружи у јасном прегледу, а неке од њих подвргне критичкој анализи, а, на другој страни, да за своје анализе нађе простор у свему ономе што је било недовољно проучавано. Најзад, докторанткиња, треба и то рећи, није показала никакве тешкоће с уклапањем појединачних интерпретација у правце проучавања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Готово сва анализирана драмска дела, како то дисертација у својим најубедљивијим поставкама открива, приказују веома разноврсне облике критике друштва и грађанских образаца размишљања и понашања, чиме евоцирају слику о начетој сталешкој хијерархији, али је њен значајан допринос и у вешто спроведеним тумачењима која одраз тих начетих структура препознају и у аналогијама са суштинским одликама самог литерарног жанра.

Настала на основу обимне грађе и исцрпне критичке литературе, ова дисертација представља самосталан истраживачки рад који је у потпуности одговорио задатку којег се докторанткиња прихватила. Показала је подробно познавање релевантне стручне литературе, дубоко разумевање проблематике драмског стваралаштва у целини, као и способност учовања и дефинисања, а потом и доследног и методолошки изграђеног проучавања, посебних проблема који чине предмет рада.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
да се докторска дисертација Маје Д. Стојковић прихвати, па стога молимо да се кандидату омогући да приступи њеној одбрани.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.